

Uvodnik: Samoodločba v altermoderni matriki

Ko iščemo koncepte za novo politično slovnico, ki omogoča artikulacije radikalne alternative obstoječemu, imamo dve možnosti. Bodisi kujemo nove bodisi prevzamemo in posodobimo obstoječe. V prvem primeru tvegamo, da se zlepa ne bodo prebili v vernakularni jezik. Koncept multitude na primer, ki smo ga pri *Časopisu za kritiko znanosti* v zanosnih časih alterglobalističnih gibanj vrgli v diskusijo že pred kar nekaj časa, nikoli ni zares postal referenčni koncept na novo nastajajočih družbenih gibanj. Ta so morda tudi zato vedno znova z naivnim veseljem odkrivala že preizkušene in neuspele recepte poenotenja, homogenizacije in integracije, ki so značilni za buržoazno predstavniško politiko. Spomnimo se samo vstaj leta 2012/2013 s tako motečo heterogenostjo in mrežnostjo, ki sta jih lahko osmislila zgolj redčenje diskurzov in utemeljevanje političnih projektov hegemonije, ki so neizogibno požrli radikalni potencial množičnega vrenja in tako pripomogli k postvstajniški depresiji, ko so politične izbire zožene na liberalni konstitucionalizem in populistični nacionalizem. Če se po drugi strani lotimo reapropriacije uveljavljenih konceptov, tvegamo, da bodo ostali ujeti v kognitivne matrice, ki jih želimo preseči. Kljub tveganju smo se lotili poskusa takšne reapropriacije, in sicer smo se lotili koncepta samoodločbe.

Ko gre za koncept samoodločbe, se zdi, da kolikor bolj je uveljavljen, toliko bolj je izpraznjen. Kot kaže usoda koncepta v državotvornih časih v osemdesetih in na začetku devetdesetih, njegova uveljavitev odpravi samo možnost za samoodločbo. Zdi se, da ta paradoks presega aktualne kontingentnosti v smislu čedalje bolj

globaliziranega sveta in s tem razpršene postnacionalne suverenosti. Drugače povedano, problem ni v prehodih suverenosti, ampak v suverenosti sami. Takoj ko se samoodločba aktualizira v državi (moderni, suvereni in nacionalni), se sama vsebina koncepta umakne simulakru samoodločbe. Tako koncept, ki ga obravnavamo v tej tematski številki *Časopisa za kritiko znanosti*, doživlja usodo koncepta konstituirajoče oblasti. Tudi ta se v trenutku, ko postane konstituirana, razblini in preneha biti absolutni vir oblasti, njena vsebina pa postane prazna legitimacija. Zato ni nenavaden razplet državotvorenja izpred treh desetletij; ko se spustimo iz abstraktno identitetne ravni na raven materialnosti življenja, dobimo pravi negativ samoodločbe. Kot delavci_ke, ženske, govornice_periferne jezika itd. smo izgubili pogoje za samoodločbo. Uveljavitev samoodločbe je prinesla kraljestvo heteronomnosti in umik avtonomnosti, ki jo lahko v njeni antični definiciji enačimo s samoodločbo.

Usoda koncepta samoodločbe – njegovega potenciala in banalizacije – je tesno povezana z usodo protikolonialnih bojev. Da bi bili zmagoviti, so se morali zabubiti v moderno, evropsko, buržoazno politično formo. Podobno kot so se morali po Nietzscheju misleci navigatorji, ki so harmonizirali mišljenje in življenje, da bi sploh lahko obstali, zabubiti v prejšnje asketske kontemplativne tipe. Protikolonialni boji, ki so bili boji proti sami formi hegemonije in so tako afirmirali heterogenost in odprtost za razliko in alternost, so se tako morali izteči v projekt nacionalne graditve in modernizacije ter razvoja po evropskem, buržoaznem modelu. Tak zastrupljeni dar osvoboditve izpod kolonialnega jarma je vir nenehnih kriz v postkolonialnem svetu in obenem vir iskanj in političnih inovacij. Ravno tam, kjer je projekt osvoboditve izpod kolonialnega jarma zastal zaradi vsiljenih modernih, evropskih, suverenističnih političnih form, lahko iz zabubljene oblike samoodločbe, iz te priskutne oblike gosenice, kot bi dejal Nietzsche, pride na svetlo pisani in nevarni krilatec samoodločbe.

Na vprašanje samoodločbe smo postali pozorni v času referendumu o neodvisnosti v Kataloniji, ki je prinesel nerazrešeno politično krizo v Španiji. Titanski spopad katalonskega in španskega nacionalizma, ki je mimogrede v veliki meri zaprl poti za institucionalne inovacije, ki so se za krajši čas zdele mogoče po nastopu množičnega gibanja *indignados* oziroma 15M, je pokazal obupno ujetost tako imenovane stare celine v moderne politične konceptualizacije.

Nekako logična izbira je zato bila pogledati v tiste dele sveta, ki so izgubili iluzijo v moderno politično slovnico in ki postavljajo aktualizacijo samoodločbe v drugo kognitivno matriko. Tako so nam bila inspiracija predvsem osvobodilna gibanja na Bližnjem vzhodu (Rojava) in v Latinski Ameriki. V diskusijah o boju Kurdiv_inj za emancipacijo in samoodločbo se često zgodi, da aktivisti_tke na začudena vprašanja, zakaj nočejo svoje države, odgovarjajo: »Ker nočemo zatirati drugih.« In tudi staroselci iz upornih ljudstev v Chiapasu v Mehiki na vprašanje, zakaj nočejo svoje države, odgovarjajo, da ne želijo balkanizacije Mehike, ampak njeno transformacijo, tako da bo za vse. Številni, ki prisegajo na moderne politične rešitve, ob tem nejeverno zmajujejo z glavo, čeprav morajo obenem priznati, da ti »nepravi« narodnoosvobodilni boji sprožajo izjemne procese osvobajanja v vseh domenah družbenega življenja. Kot da je ravno nedokončanje osvobodilnega boja v smislu, da se ne uresniči v vzpostavitvi suverene nacionalne države, pogoj za trajnost in poglobljanje procesov osvobajanja.

V različnih postkolonialnih kontekstih je reapropriacija koncepta samoodločbe tesno povezana z afirmacijo zamolčanih lokalnih antihegemonskih tradicij in diskurzov. V minuli tunizijski revoluciji, ki je označila začetek novega vala globalnega vstajništva, so se univerzalistične interpretacije marksistične provenience začele umikati lokaliziranim interpretacijam, ki so temeljile na zgodovinskih tradicijah boja proti centraliziranim oblikam oblasti, kar je odlično soodzvanjalo s prakso »naganjanja« delegatov centralne oblasti nazaj v Tunis. Aktivisti_ke družbenih gibanj v Maliju intervenirajo v postkonfliktno situacijo z afirmacijo zgodovinskih lokalnih afriških političnih konceptualizacij, ki so se artikulirale na podlagi pluralnosti avtoritet, in oživljajo idejne tradicije afriškega federalizma. Nedavno tega so se diagonalno pozicionirali v kontroverzah o ustavnih reformah. Proti poskusu aktualnega predsednika, da bi utrdil svojo oblast tako, da bi navidezno decentraliziral državo skozi centralizacijo imenovanja regionalnih predstavnikov, so postavili idejo nove ustave, ki bi izhajala iz afriških in ne iz evropske (francoske) tradicije. Takšna lokalizacija političnega imaginarija je dobila docela koherentno obliko v latinoameriških deželah, kot sta Bolivija in Ekvador, kjer nova generacija političnih teoretikov, ki interpretirajo nove družbene boje, na čelu katerih so staroselci, tematizira nujno vez med epistemološko in politično samoodločbo. Kljub verjetno nepovratni krizi socializma 21. stoletja, ki se razbija na čereh notranjih protislovij in ostalin ne